

Wpływ powiązań sieciowych na rozwój innowacyjności przedsiębiorstw w nowej perspektywie finansowej 2014–2020

Stanisław Krawiec

Politechnika Śląska

Anna Beres

GRANTUS Sp. z o.o., Zabrze

Streszczenie

W dobie intensywnego rozwoju gospodarki, postępu technologicznego, dynamiki innowacyjności, widoczny jest rozwój powiązań sieciowych. Płaszczyzną do zacieśnienia współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami, jednostkami naukowymi oraz innymi podmiotami wchodzącymi w skład powiązań sieciowych są prace badawczo-rozwojowe i konieczność wdrażania wypracowanych innowacji na rynek. Współpraca biznesu ze sferą nauki jest także nieodłącznym czynnikiem pozwalającym w nowej perspektywie finansowej 2014–2020 na uzyskanie wsparcia dla koordynatorów klastrów na szeroki zakres działań wspierających proces rozwoju inicjatyw klastrowych.

Słowa kluczowe: innowacje, klastry, powiązania sieciowe, dotacje, fundusze

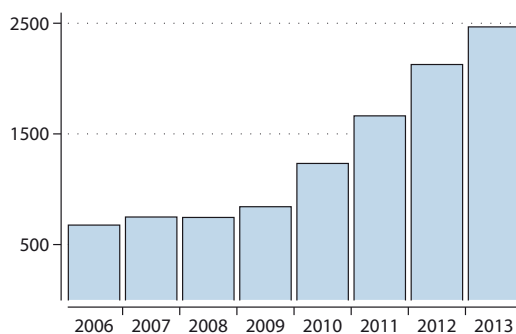
Wprowadzenie

W ostatnich latach w Polsce jednym z obserwowanych zjawisk społeczno-gospodarczych jest dynamiczny rozwój struktur i powiązań sieciowych funkcjonujących jako klastry. Potencjał rozwoju tego zjawiska wynika z korzyści współpracy podmiotów naukowych i gospodarczych oraz przyjętej przez władze krajowe i regionalne spójnej polityki wspierania klastrów, czego efektem są dostępne na ten cel środki unijne w ramach funduszy strukturalnych na lata 2014–2020. Zgodnie z definicją klastry określa się jako „geograficzne skupiska wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji (na przykład uniwersytetów, jednostek normalizacyjnych i stowarzyszeń branżowych) w poszczególnych dziedzinach, konkurujących między sobą, ale także współpracujących” (Porter 2001, s. 246). W dobie postępu technologicznego, ciągłego dostosowywania firm do zmieniających się warunków zewnętrznych, zwiększenia dynamiki procesów innowacji, klastry stają się przestrzenią pozwalającą na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw.

Dzięki działaniom różnych podmiotów wchodzących w skład klastrów możliwe jest szybsze i bardziej efektywne tworzenie innowacji i wdrażanie ich na rynek niż mogłoby mieć to miejsce w przypadku realizacji takich działań przez pojedyncze podmioty. Szybki transfer technologii umożliwia zdobycie przewagi konkurencyjnej, a współpraca w ramach klastra pozwala na minimalizację ryzyka związanego z projektem innowacyjnym i zapewnieniem lepszego dostępu do zasobów. „Od sieci i klastrów oczekuje się, że dzięki intensywnej współpracy różnych grup podmiotów w coraz krótszym czasie będzie można opracowywać innowacyjne produkty i procesy odpowiadające potrzebom rynku.” (Meier zu Köcker i Garnatz 2012). Wartością dodaną współpracy podmiotów w ramach klastra jest możliwość koncentracji na własnych specjalizacjach (mocnych stronach), a jednocześnie uczestniczenie w pełnym procesie wdrażania na rynek rozwiązań innowacyjnych przy wykorzystaniu synergii współpracy zaangażowanych członków klastra. Oznacza, to że wspólnie mogą być bardziej efektywni, niż jako pojedyncze podmioty.

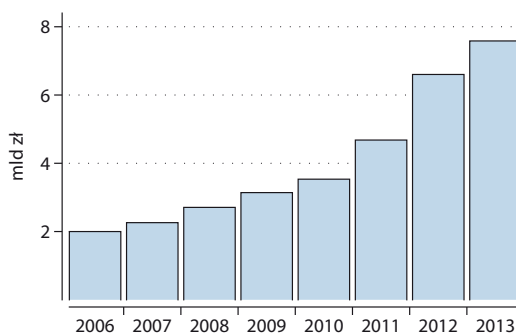
1. Determinanty rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczebność przedsiębiorstw prowadzących działalność badawczo rozwojową sukcesywnie się zwiększa. W latach od 2011 do 2013 liczba ta powiększyła się ponad dwukrotnie w porównaniu z rokiem 2010. Zgodnie badaniem przeprowadzonym przez firmę Deloitte „Liczba firm, które zamierzają przeznaczyć więcej środków na działalność badawczo-rozwojową, zwiększyła się w stosunku do 2013 r. 47,2% z nich planuje zwiększenie wydatków w ciągu najbliższego roku – dwóch lat (wzrost z 36,6%), 61,1% respondentów w perspektywie trzech do pięciu lat (wzrost z 51,2%). Tendencja ta jest szczególnie widoczna w sektorze produkcyjnym, gdzie zwiększenie wydatków na B+R w perspektywie krótkoterminowej planuje 70%, a w perspektywie trzech do pięciu lat — 80% przedsiębiorstw.”¹

Rys. 1. Liczba polskich przedsiębiorstw prowadzących działalność B+R w latach 2006–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rys. 2. Nakłady ogółem sektora przedsiębiorstw na B+R

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podstawowym czynnikiem decydującym o gotowości firm do zwiększenia nakładów na projekty badawczo-rozwojowe jest dostępność środków finansowych w ramach funduszy europejskich na lata 2014–2020. Główny strumień finansowania innowacji, prac badawczo-rozwojowych dostępny będzie w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój. Łączna wartość środków finansowych zakładana do rozdysponowania w ramach w/w Programu wynosi 8,6 mld EUR. Kolejnym źródłem finansowania rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw w tym realizacji projektów badawczo-rozwojowych jest Program Operacyjny Polska Wschodnia o łącznej alokacji środków 2,0 mld euro. Dodatkowo w ramach 16 Regionalnych Programów Operacyjnych dostępne będą środki przeznaczone na rozwój innowacji oraz działalności badawczo-rozwojowej, wartość alokacji środków w RPO wynosi 33 mld. EUR. Biorąc pod uwagę, zaprezentowaną dostępność środków finansowych oraz gotowość podmiotów gospodarczych do podejmowania działalności badawczo-rozwojowej oraz angażowania własnych nakładów finansowych, należy się spodziewać dynamicznego wzrostu ilości realizowanych projektów innowacyjnych w perspektywie średniookresowej.

1. Zob. Badania i rozwój w Polsce. Raport 2014. Deloitte, lipiec 2014, [@:] http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl_randd_report_2014.pdf, s. 4.

W związku z tym przyszłe inwestycje w infrastrukturę badawczą, rozwój kadr i angażowanie się w długoterminowe projekty badawcze, pozwoli na długoterminowy wzrost potencjału innowacyjnego gospodarki.

Projekty innowacyjne są coraz bardziej złożone, gdyż o ich sukcesie nie decyduje tylko opracowanie innowacyjnego produktu, usługi lecz skuteczne wdrożenie na rynek. Istotnym elementem jest optymalizacja dynamiki procesu innowacji, która pozwala na wdrożenie na rynek innowacyjnych rozwiązań w możliwie najkrótszym czasie w celu uzyskania wymiernych zwrotów finansowych z poniesionej inwestycji. Z uwagi na to, iż przeważającą grupą członków klastrów są przedsiębiorstwa, następuje koncentracja na praktycznych projektach innowacyjnych, które mogą być zastosowane przez firmy do własnej działalności gospodarczej lub wdrożone na rynek w postaci np. nowego produktu lub usługi. „Coraz większa liczba przedsiębiorstw realizuje projekty wspólnie z zewnętrznymi ośrodkami badawczymi (wzrost z 66% do 82%), co może wskazywać, że inicjatywy podejmowane w tym zakresie zarówno po stronie publicznej, jak i prywatnej, zaczynają już przynosić zamierzone efekty.”²

Wyniki badań przeprowadzonych przez Państwową Agencję Rozwoju Przedsiębiorstw (Plawgo 2014), potwierdzają, że powiązania sieciowe wpływają na wzrost innowacyjności przedsiębiorstw, co stanowi istotną przesłankę kontynuowania polityki ich wsparcia w nowej perspektywie finansowej 2014–2020. Powyższe wyniki badań wskazują, że klastry skupiają podmioty o wysokiej konkurencyjności na rynku i potencjale rozwojowym, które charakteryzują się wyższą innowacyjnością w stosunku do średnich wyników w całej populacji firm. Świadczy o tym m.in. ponad 7% przyrost zatrudnienia w podmiotach należących do badanej grupy klastrów oraz wdrożenie innowacji przez prawie 58% firm będących członkami klastrów w ostatnich dwóch latach. Bardzo duży wpływ klastra na wdrożenie innowacji średnio wykazało około 8% przedsiębiorstw wdrażających innowacje, około 40% przedsiębiorstw uznało klastrer jako pomocny. Wyniki badań potwierdzają, naturalną cechą klastrów jako środowiska proinnowacyjnego dla firm.

2. Bariery rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw.

Realizacja prac badawczo-rozwojowych niesie ze sobą wiele korzyści wynikających z możliwości osiągnięcia przewagi konkurencyjnej, wejścia na nowe rynki zbytu, dynamicznego wzrostu przychodów i zbudowania rozpoznawalnej marki. Pomimo to, istnieje wiele barier ograniczających rozwój innowacyjności przedsiębiorstw, należą do nich m.in. niedostosowana legislacja, brak środków finansowych na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych głównie w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, nadmierna biurokracja oraz długotrwałość procedur w kontekście pozyskiwania dotacji, ryzyko związane z inwestowaniem w innowacje, a co z tego wynika niepewność uzyskania zwrotu z inwestycji. Ponadto jako istotne bariery należy uznać brak wypracowanych standardów współpracy sfer biznesu i nauki w tym ochrony własności intelektualnej oraz brak wystarczających środków finansowych na realizację badań przemysłowych i prac rozwojowych, szczególnie w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez PWC i NCBiR³ obserwowana jest istotna przewaga dużych firm w realizacji projektów badawczo-rozwojowych. „Duży przedsiębiorca wydaje na B+R średnio na rok niemal 2,5 raza więcej niż średni przedsiębiorca i 8 razy więcej niż mikro i mały przedsiębiorca.”⁴ Duży przedsiębiorca, wykazuje się również większą aktywnością w zakresie realizacji prac badawczo-rozwojowych w partnerstwie. W okresie ostatnich 3 lat ponad dwukrotnie więcej projektów partnerskich zrealizowały firmy duże, niż sektor MŚP. Warto zauważyć, że przedsiębiorstwa duże posiadając potencjał do samodzielnej realizacji projektów znacznie częściej podejmują decyzję o realizacji projektów w partnerstwie, co potwierdza wartość dodaną z kooperacji.

2. Tamże, s. 5.

3. Zob. Oplacalność inwestowania w badania i rozwój. Raport pod redakcją B. Tylman, M. Wietrznego i T. Rzeszuto, PWC i NCBiR, Warszawa, kwiecień 2015. [@:] <http://www.pwc.pl/pl/publikacje/assets/ncbr-pwc-oplaccalnoscinwestycji.pdf>.

4. Tamże, s. 6.

3. Wsparcie klastrów w nowej perspektywie finansowej 2014–2020

W zakresie polityki wspierania klastrów na lata 2014–2020 w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój oraz Regionalnych Programów Operacyjnych przewidziane są różne formy wsparcia. Jedną z nich jest wspieranie istniejących klastrów i nowopowstałych inicjatyw klastrowych poprzez dofinansowanie koordynatorów klastrów. Ponadto planowane jest skoncentrowanie dostępnego wsparcia publicznego wokół wybranych w ramach konkursów klastrów kluczowych o największym znaczeniu i potencjale konkurencyjnym dla gospodarki kraju i poszczególnych regionów wpisujących się w inteligentne specjalizacje krajowe i regionalne. W związku z powyższym o największe środki na rozwój klastrów w tym m.in. prace badawczo-rozwojowe, wdrożenie efektów prac rozwojowych i internacjonalizację będą mogły pozyskać klastry o istotnym znaczeniu dla gospodarki kraju i wysokiej konkurencyjności międzynarodowej. Klastry te zostaną wyselekcjonowane na poziomie kraju w trybie otwartego konkursu w oparciu o jakościową ocenę według ustalonych kryteriów: masy krytycznej, potencjału rozwojowego i innowacyjnego, dotychczasowej i planowanej współpracy oraz doświadczenia i potencjału koordynatora.⁵

Z uwagi na to, iż jednym z kluczowych elementów innowacyjnego ekosystemu gospodarczego są klastry i podmioty wchodzące w ich skład w ramach programów przewidziane będzie wsparcie na projekty realizowane przez członków klastra kluczowego (np. przedsiębiorstwa, jednostki naukowe, IOB i konsorcja tych podmiotów). Podmioty te otrzymają preferencje przy ubieganiu się o dofinansowanie projektów w ramach ogłaszanych konkursów. Zgodnie z zapisami PO IR przewidziano również instrument dedykowany koordynatorom Krajowych Klastrów kluczowych na rzecz wsparcia działań projektowych w zakresie na internacjonalizacji działalności, m.in. rozwijania współpracy i ekspansji międzynarodowej klastra, rozwoju współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Ponadto wsparcie przeznaczone będzie na realizację projektów związanych z marketingiem, brandingiem, sieciowaniem krajowym i międzynarodowym.

Dodatkowym Programem przewidującym dotacje dla sieci powiązań jest Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014–2020, który zakłada wsparcie na realizację ponadregionalnych projektów badawczo-rozwojowych, internacjonalizację klastrów w zakresie B+R+I, działania inwestycyjne, wzmacniające konkurencyjność struktur klastrowych, jak i poszczególnych jego członków, działania marketingowe oraz organizację i rozwijanie efektywnego kosztowo łańcucha dostaw.

Analogicznie do okresu programowania 2007–2013, instrumenty wspierające rozwój klastrów założono również w Regionalnych Programach Operacyjnych. Wsparcie udzielane w ramach programów operacyjnych będzie komplementarne do wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój oraz będzie uzupełniać wsparcie Programu Operacyjnego Polska Wschodnia w zakresie wzmacniania powiązań kooperacyjnych.

W ostatnich latach polityka rozwoju oparta o budowanie sieci powiązań pomiędzy sferą nauki i biznesu nabrała szczególnego znaczenia. Dostrzeżono, że działalność podejmowana w kooperacji niesie wymierne korzyści nie tylko dla przedsiębiorstw i organizacji zrzeszonych w klastrach, ale także dla regionów, co daje podstawę do finansowania działań mających na celu wspieranie tego typu inicjatyw w ramach funduszy strukturalnych perspektywy 2014–2020. Korzyściami z funkcjonowania w sieci powiązań różnych podmiotów są m.in. wzrost potencjału do realizacji projektów badawczo-rozwojowych, minimalizacja kosztów, współdzielenie zasobów, dywersyfikacja ryzyka i dzielenie się wiedzą. Jednak, aby te pozytywne oddziaływanie było odczuwalne dla członków klastra, konieczne jest zapewnienie wykwalifikowanego zespołu zarządzającego, zaangażowania wszystkich członków klastra, stałego celowego rozwoju powiązania kooperacyjnego w wyniku pozyskiwania nowych członków, realizacji projektów, spójnej strategii działania, która będzie wyznaczała kierunek rozwoju.

5. Zob. Regulamin konkursu Krajowego Klastra Kluczowego. [@:] <http://www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiębiorczosci/Polityki+przedsiębiorczosci+i+innowacyjnosc/Klastry/Krajowe+Klastry+Kluczowe> Ministerstwo Gospodarki. Regulamin konkursu Krajowego Klastra Kluczowego.

Podsumowanie

W ramach programów krajowych, ponadregionalnych i regionalnych przewidziane zostały zróżnicowane formy wsparcia dla klastrów w tym m.in. na obszar prac badawczo-rozwojowych, który przez większość przedsiębiorców jest postrzegany, jako kluczowy element rozwoju firmy, należy oczekiwać, iż coraz większa liczba podmiotów będzie zainteresowana angażowaniem się w powiązania sieciowe. Dostępność szerokiego wachlarza środków finansowych w ramach funduszy strukturalnych stanowi główny motor napędzający sektor MSP do realizacji projektów innowacyjnych o wysokim wskaźniku ryzyka. Realizacja spójnej polityki krajowej i regionalnej uwzględniającej ciągłe zwiększanie nakładów na finansowanie działalności B+R, również poprzez stymulowanie motywacji przedsiębiorstw do angażowania środków własnych pozwoli na wzrost poziomu innowacyjności poszczególnych firm jak i rozwoju współpracy pomiędzy biznesem, a nauką.

Literatura

- MEIER ZU KÖCKER G., GARNATZ L. (2012): *Klustry jako instrumenty inicjujące prace badawczo-rozwojowe między Niemcami a Koreą. Ciągłość, stabilność i efektywność. W jaki sposób sieci i klustry mogą osiągnąć zrównoważony rozwój*. A. Kamińska (tłum.), Warszawa, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- PLAWGO B. (2014): *Benchmarking klastrów w Polsce — edycja 2014. Raport ogólny*. Warszawa, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- PORTER M.E. (2001): *Porter o konkurencji*. A. Ehrlich (tłum.), Warszawa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.